
11 TROSKARILÅTAR

ARRANGERADE FÖR TVÅ SVENSKA SÄCKPIPOR I E/A

Troskarispelmännen i Malung har lämnat många bra låtar efter sig, flest genom Troskari Erik Persson (1830-1922), men också (indirekt) genom hans bror Troskari Per (1813-1880) och Pers dotterson, Troskari Mats (1869-1972) som blev 102 år och lär ha spelat ända till slutet. Alla tre spelade fiol.

Troskari Erik finns med i Olof Anderssons samling 'Svenska låtar' (Dalarna, Malung). Andersson tecknade ner 24 låtar efter Erik 1907, efter att ha imponerats av hans "ålderdomliga spel" på spelmanstävlingen i Gesunda året före. Dessförinnan hade Einar Övergaard hälsat på, 1897, och tecknat ner 26 låtar till sin folkmusiksamling. Övergaard betraktade Erik som en av de absolut bästa spelmännen han hade träffat på under sina nedteckningsresor i landet.

De flesta kända Troskarilåtar finns samlade på en skiva från 1994 med Kalle Almlöf och Anders Rosén, "Troskarilekar" (HURV KRCD-17). Skivan har också ett informativt spelhäfte, om både spelmännen och låtarna, på svenska och engelska.

Många av Troskarilåtarna passar bra på säckpipa, och det är knappast en slump – de levde i säckpipstrakter, även om de själva spelade fiol. Jag har här samlat 11 av dessa låtar (två av dem i två versioner), lätt redigerade och anpassade för två svensk säckpipor i E/A. Andrastämmorna är bara förslag – det finns inga andrastämmor i nedteckningarna efter Troskarispelmännen, och personligen tycker jag egentligen att andrastämmor blir bäst om de får improviseras fram.

Låtarna har källhänvisningar som följer: SvL<nr> anger låtnummer i Anderssons 'Svenska låtar', Dalarna. AR<nr> anger spår på skivan "Troskarilekar". ÖG<nr> anger låtnummer i Övergaards folkmusiksamling.

Några av låtarna kräver lite speciella speltekniska knep på säckpipa. Låt nr 1 går i dur, utom en takt som går i moll, vilket kräver att man kan spela moll-tonen (c") på en durstämd pipa. Låt nr 8 och 9a är tänkt att spelas i G-dur på en mollstämd E/A-pipa vilket betyder att fingersättning blir lite ovanlig, men alla tonerna i skalan finns där. I låt nr 5 och 7 är det bra om man kan klämma sig upp från höga e" till f" eller till och med fiss". För speltekniska tips om hur man gör detta, och annat, hänvisas till <http://olle.gallmo.se/sackpipa>.

Mycket nöje!

Olle Gällmo, Uppsala 2017

11 TROSKARI TUNES

ARRANGED FOR TWO SWEDISH BAGPIPES IN E/A

There are many tunes after the Troskari fiddlers from Malung in western Dalarna. Most of them through Troskari Erik (1830-1922), but also (indirectly) through his brother Troskari Per (1813-1880) and Per's grandson Troskari Mats (1869-1972), who kept on playing until he died, 102 years old.

Erik is presented in Olof Andersson's collection of Swedish traditional music, 'Svenska låtar'. Andersson wrote down 24 tunes after Erik in 1907, after having been impressed by his "archaic playing style" in a competition in Gesunda the year before. Before then, in 1897, another visitor to Erik, Einar Övergaard, wrote down 26 tunes for his collection. Övergaard considered Erik one of the very best fiddlers he had come across in his extensive travels over the country.

Most of the known Troskari tunes are also collected in recorded form on a CD from 1994 with Kalle Almlöf and Anders Rosén, "Troskarilekar" (HURV KRCD-17). The CD has informative liner notes, where both the fiddlers and the tunes are presented, in Swedish and English.

Many of the Troskari tunes work well on the Swedish bagpipes. This is unlikely to be a coincidence. The Troskaris were fiddlers, but they lived in western Dalarna where, and when, the bagpipes were played and still pretty common at the time, at least for Per and Erik.

In this collection I have written down 11 Troskari tunes (two of them in two versions), edited slightly to fit two Swedish bagpipes in E/A, with comments in Swedish and English. The 2nd voices are just suggestions - there are no 2nd voices in the written material after the Troskari fiddlers, and, in my opinion, 2nd voices work best if improvised anyway.

The tunes have references to sources as follows: SvL<nr> denotes a tune in Andersson's 'Svenska låtar', Dalarna. AR<nr> denotes a track on the "Troskarilekar" CD. ÖG<nr> denotes a tune in Övergaard's collection.

Some of the tunes require some special playing techniques on bagpipes. Tune 1 is in a major scale, except for one bar which is in minor. This requires that the minor third (c") can be played, on a chanter tuned to major. Tunes 8 and 9a are meant to be played in G major on an E/A chanter tuned to A minor. This means that the fingering becomes rather unusual, but all the notes should be there. In tunes 5 and 7, it is nice if you can squeeze the top e" up to f", or even f#. For information and advice on playing techniques such as these, and more, see <http://olle.gallmo.se/sackpipa>.

Have fun!

Olle Gällmo, Uppsala 2017

1 SPRINGLEK EFTER TROSKARI ERIK (SVL821, AR17)

Trad (Malung), Arr Olle Gällmo

The image shows a musical score for a piece titled '1 Springlek efter Troskari Erik'. It consists of two systems of music, each with a treble and bass staff. The key signature is two sharps (F# and C#), and the time signature is 3/4. The first system has 8 measures, and the second system has 8 measures. The music is written in a simple, rhythmic style with eighth and quarter notes. There are repeat signs at the beginning and end of each system.

För durstämd E/A-pipa (avtäck ciss"-hål). Både c" och ciss" behövs i förstastämman, bara ciss" för andrastämman. Omfång, e'-e" för förstastämman, e'-ciss" för andrastämman.

Låten, som noterat här och i 'Svenska låtar', går i dur förutom tredje takten i B-delen som går i moll. Jag spelar molltonerna i den takten (förstastämman) genom att bända upp fingret (istället för att lyfta det) så att bara mollhålet öppnas.

Ibland spelas låten helt i moll, exempelvis av Olambritt Anna Persson, på spilåpipa, på skivan "På vandring med Lejsme Per" (1973). Det blir förstås enklare på säckpipa, eftersom man då kan spela på mollstämd pipa. Men jag tycker att den blir roligare så här.

--

For an E/A chanter tuned to major (c#" hol e uncovered). Both c" and c#" are needed for the 1st voice, only c#" for the 2nd. Range e'-e" for the 1st voice, e'-c#" for the 2nd.

The tune, as written here and in 'Svenska låtar', is in major, except for the third bar in the B-part, which is in minor. I play the naturals (c") in that bar (1st voice) by bending the finger up, instead of lifting it, so that only the c" hole opens.

Sometimes, this tune is played in minor throughout, for example by Olambritt Anna Persson, on spilåpipa (a regional fipple flute), on the record "På vandring med Lejsme Per" (1973). That is of course easier on bagpipes, since the chanter then can be tuned to minor, but I think the version here is more fun to play.

2 SPRINGLEK EFTER TROSKARI ERIK (ÖG341)

Trad (Malung), Arr Olle Gällmo

The musical score consists of three systems of two staves each. The first system is in 3/4 time and features a melody with a triplet of eighth notes in the first measure and a triplet of sixteenth notes in the second measure. The second system is in 4/4 time and features a melody with a triplet of eighth notes in the first measure. The third system is in 3/4 time and features a melody with a triplet of eighth notes in the first measure and a triplet of sixteenth notes in the second measure. The key signature has one sharp (F#). The score includes repeat signs and first/second endings.

För mollstämd E/A-pipa (täckt ciss"-hål). Omfång, e'-e" för förstastämman, e'-c" för andrastämman.

Det finns ganska många rytmiska tolkningar av låtens A-del och de är inte helt lätta att uttrycka i notskrift. Ungefär så här brukar jag spela den själv, men jag är inte konsekvent. Lyssna på Per Gudmundson ("Säckpipa", 1983) för en annan tolkning.

--

For an E/A chanter tuned to minor (c#" hole covered). Range, e'-e" for the 1st voice, e'-c" for the 2nd.

Rhythmically, there are many possible interpretations of the A-part, and they are not easy to express in written form. I usually play the tune approximately like this, but I'm not consistent. Listen to Per Gudmundson ("Säckpipa", 1983) for another interpretation.

3 POLSKA EFTER TROSKARI ERIK (ÖG340)

Trad (Malung), Arr Olle Gällmo

För mollstämd E/A-pipa. Omfång, e'-e'' för förstastämman, e'-c'' för andrastämman.

I låtens A-del upprepas samma korta fras tre gånger, men det finns några olika rytmiska varianter. Jag tycker att det är roligt att blanda dem, som noterat här.

--

For an E/A chanter tuned to minor. Range e'-e'' for the 1st voice, e'-c'' for the 2nd.

The same short phrase is played three times in the A-part, and there are various rhythmic variants of them. I like to mix them, as in this version.

4 POLSKA EFTER TROSKARI PER (ÖG352, AR10)

Trad (Malung)

För mollstämd E/A-pipa med tumhål för nedre handens tumme (g') och ett d' längst ner. Omfång, d'-e''.

Den här låten är svår att hitta på andrastämmor till, i synnerhet i B-delen. Melodin ligger långt ner i skalan, och pipan är svagast i den änden. En stämman måste bli en överstämman och den blir då starkare än melodin. Det kan vara effektfullt ändå, men man får se upp så att inte melodin försvinner. Det är svårt ändå att höra melodin, när den ligger så nära borduntonen.

--

For an E/A chanter tuned to minor, with a hole for the lower hand thumb (g') and a d' at the bottom. Range, d'-e''.

It is difficult to make a 2nd voice for this tune, especially in the B-part. The melody stays far down the scale, and the chanter is weakest in that end. A 2nd voice would have to be above that, and would therefore be stronger than the melody. This can be effectful anyway, but there is a risk that the melody is lost. It's hard to hear the melody anyway, when so close to the drone note.

5 SPRINGLEK EFTER TROSKARI ERIK (ÖG342, AR14)

Trad (Malung), Arr Olle Gällmo

The image shows a musical score for a piece titled '5 Springlek efter Troskari Erik'. The score is written for two staves, likely representing the upper and lower hands of a chanter. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The score consists of five systems of two staves each. The first system starts with a repeat sign. The second system includes first and second endings. The third system also includes first and second endings. The fourth system features a triplet of eighth notes. The fifth system includes first and second endings. The notation includes various note values, rests, and articulation marks.

För mollstämd E/A-pipa med tumhål för nedre handens tumme (g') och ett d' längst ner. Omfång, d'-fiss" (eller d'-f") för förstastämman, d'-d" för andrastämman.

En kul 'klämlåt'. Höga fess" kan vara svårt att klämma sig upp till och kräver ett mycket stadigt bordunrör, men det gör inget om det blir ett f" istället. Mest effektivt om man spelar föregående ton (d") kort.

--

For an E/A chanter tuned to minor, with a hole for the lower hand thumb (g') and a d' at the bottom. Range, d'-f#" (or d'-f") for the 1st voice, d'-d" for the 2nd.

A fun 'squeeze-me-up' tune. High f#" can be difficult to reach and requires a very steady drone reed, but it does not matter if it becomes an f" instead. Most effectful if the previous note (d") is played short.

6A SPRINGLEK EFTER TROSKARI ERIK (SVL823, AR2B)

Trad (Malung), Arr Olle Gällmo

För mollstämd E/A-pipa. Omfång, d'-e'' för förstastämman, d'-c'' för andrastämman.

Låten funkar bra även med diss' som lägsta ton (istället för d').

Första och sjätte taktens första två toner (c'' a') spelas ofta som triol (c'' a' a''), alltså samma rytmiska mönster som i andra takten, men jag brukar undvika det första genomspelningen.

B-delens tredje och sjunde takt spelas på fiol ofta i dur (här ciss istället för c), men det är svårt på säckpipa eftersom den då måste vara durstämd, vilket gör resten av låten svårspelad.

--

For an E/A chanter tuned to minor. Range d'-e'' for the 1st voice, d'-c'' for the 2nd.

The first and sixth bar's first two notes (c'' a') are often played as a triol (c'' a' a''), i.e. the same rhythmic pattern as in the second bar, but I usually avoid this the first time through the tune.

On fiddle, the B-part's third and seventh bars are often played in major (c#'' instead of c''), but that is difficult on bagpipes since the chanter would then have to be tuned to major, making the rest of the tune hard to play.

6B SPRINGLEK EFTER TROSKARI PER (AR2A)

Trad (Malung), Arr Olle Gällmo

För mollstämd E/A-pipa. Omfång, d'-e" för förstastämman, d'-c" för andrastämman.

Samma låt som föregående, men i en annan vanligt spelad variant. Den spelas på säckpipa ungefär så här exempelvis på Anders Noruddes "Med Hull och Hår" (2003). Båda spelas i serie (fast i andra ordningen) på fiol på Almlöf&Roséns "Troskarilekar" (1994).

Jag tycker att det är lite kul hur melodin i B-delen här ligger ett taktslag efter motsvarande melodi i den föregående (6a).

--

For an E/A chanter tuned to minor. Range d'-e" for the 1st voice, d'-c" for the 2nd.

This is a common variant of the previous tune. It is played on bagpipes approximately like this on Anders Norudde's "Med Hull och Hår" (2003), for example. Both are played as a set (but in the opposite order) on fiddle on Almlöf&Rosén's "Troskarilekar" (1994). The melody in the B-part.

I think it's interesting how the melody in the B-part in this version, is one beat behind the corresponding melody in the previous one (6a).

7 SPRINGLEK EFTER TROSKARI ERIK (SVL830, AR4)

Trad (Malung), Arr Olle Gällmo

The image shows a musical score for a piece titled '7 Springlek efter Troskari Erik'. The score is written for two staves, likely representing the first and second voices of a chanted instrument. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The piece consists of four systems of two staves each. The first system starts with a repeat sign. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with several triplet markings (indicated by a '3' over a group of notes). The second system continues the melody with more triplet markings. The third system includes a double bar line with repeat dots, indicating a section to be repeated. The fourth system concludes the piece with a final double bar line and repeat dots. The overall style is characteristic of traditional Swedish folk music.

För mollstämd E/A-pipa. Omfång, e'-fiss" (men funkår bra inom e'-e") för förstämman, e'-d" för andrastämman.

Svårnådda höga fissa" i A-delen kan man bara hoppa över (genom att hålla ut föregående not), eller klämma till ett f" istället. Om man hoppar över fisset bör andrastämman också hoppa över sitt d" på samma ställe.

--

For an E/A chanter tuned to minor. Range e'-f#" (but works well within e'-e") for the 1st voice, e'-d" for the 2nd.

The hard to reach high f#" in the A-part can just be skipped (by staying on the previous note), but squeezing up to f" works fine too. If skipped, the 2nd voice should also skip its corresponding note (d").

8 POLSKA EFTER TROSKARI ERIK (ÖG345, AR3)

Trad (Malung), Arr Olle Gällmo

The image shows a musical score for a piece titled '8 Polska efter Troskari Erik'. The score is written for two staves, likely representing the upper and lower parts of a piper's chanter. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The piece consists of 32 measures. The first system has two staves. The second system has two staves with first and second endings marked with '1' and '2'. The third system has two staves. The fourth system has two staves. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

För mollstämd E/A-pipa, men spelad i G-dur, vilket kräver tumhål för nedre handens tumme (g') och ett d' längst ner. Omfång, d'-e" för förstastämman, d'-c" för andrastämman.

Låten kan förstås spelas på en durstämd D/G-pipa, men det kräver att man kan spela höga e", antingen genom överblåsning (vilket varken är enkelt eller tillförlitligt) eller med en klaff för denna ton. Andrastämman kan hur som helst med fördel spelas på durstämd D/G-pipa, eftersom den stämman inte behöver kunna nå höga e", men kan nå låga c' som är användarbart på ett par ställen.

För mig känns den här polskan mer som en vals, och jag brukar spela den så.

--

For an E/A chanter tuned to minor, but played in G major, which requires a hole for the lower hand thumb (g') and a d' at the bottom. Range, d'-e" for the 1st voice, d'-c" for the 2nd.

The tune can of course be played on a D/G-chanter tuned to major, but that requires that you can play high e", either by overblowing (which is neither easy, nor reliable) or having a key for that note. Either way, it is a good idea to play the 2nd voice on a D/G chanter, since that voice does not have to reach e", but can reach low c', which is useful in some places.

For me, this tune feels more like a waltz, and I usually play it as such.

9A POLSKA EFTER TROSKARI ERIK (SVL831)

Trad (Malung), Arr Olle Gällmo

The musical score is presented in three systems. Each system consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The first system contains four measures of music. The second system also contains four measures, with the final two measures marked with first and second endings. The third system contains four measures, starting and ending with repeat signs.

För mollstämd E/A-pipa, men spelad i G-dur, vilket kräver tumhål för nedre handens tumme (g') och ett d' längst ner. Omfång, d'-e" för förstastämman, d'-c" för andrastämman.

Som den förra låten har jag noterat denna för att spelas i G-dur på en E/A-pipa. Se nästa låt (9b) för en version som går att spela i A dur istället, vilket blir lite lättare.

--

For an E/A chanter tuned to minor, but played in G major, which requires a hole for the lower hand thumb (g') and a d' at the bottom. Range, d'-e" for the 1st voice, d'-c" for the 2nd.

As for the previous tune, I have written this tune down to be played in G major on a E/A chanter tuned to minor. See the next tune (9b) for a version which is playable in A major, which is easier.

9B POLSKA EFTER TROSKARI ERIK (SVL831)

Trad (Malung), Arr Olle Gällmo

The musical score is presented in three systems, each with two staves (treble and bass clef). The key signature is A major (two sharps) and the time signature is 3/4. The first system contains four measures. The second system contains four measures, with the final two measures marked with first and second endings. The third system contains six measures, with repeat signs at the beginning and end.

För durstämd E/A-pipa. Omfång e'-e" för förstastämman, e'-ciss" för andrastämman.

En lite friare tolkning av föregående låt, anpassad för att spelas i A dur på en E/A-pipa.

--

For an E/A chanter tuned to major. Range, e'-e" for the 1st voice, e'-c#" for the 2nd.

A variant of the previous tune, adjusted to be played in A major on a chanter in E/A.

10 POLSKA EFTER TROSKARI ERIK (ÖG343)

Trad (Malung), Arr Olle Gällmo

The musical score is written for two staves, treble and bass clef, in a key signature of three sharps (F#, C#, G#) and a 3/4 time signature. The piece consists of 10 measures. The first two systems each contain two staves. The first system has four measures, with the first three measures featuring a triplet of eighth notes in both staves. The second system has four measures, with the first two measures featuring a triplet of eighth notes in both staves, and the third measure featuring a triplet of eighth notes in the bass staff. The third system has two staves and two measures. The fourth system has two staves and four measures, with the first two measures featuring a triplet of eighth notes in the bass staff, and the last measure featuring a triplet of eighth notes in the bass staff. The piece ends with a double bar line.

För durstämd E/A-pipa. Omfång e'-e'' för förstastämman, e'-d'' för andrastämman.

--

For an E/A chanter tuned to major. Range, e'-e'' for the 1st voice, e'-d'' for the 2nd.

11 SPRINGLEK EFTER TROSKARI MATS

Trad (Malung), Arr Olle Gällmo

The image shows a musical score for a piece titled '11 Springlek efter Troskari Mats'. The score is written for two staves, likely representing the first and second voices of a bagpipe. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The music consists of a series of eighth and sixteenth notes, with some rests. There are repeat signs at the beginning and end of the piece. The notation is in a standard musical staff with a treble clef.

För durstämd E/A-pipa. Omfång, e'-e'' för förstastämman, e'-c'' för andrastämman.

Låten spelas ibland i moll, eller i dur med återställt G vilket blir skalan för en övertonsflöjt. Det var som låt för övertonsflöjt som jag en gång lärde mig låten. Numera spelar jag alla tre varianterna.

Låten var enligt Per Gudmundson en av de första han spelade på säckpipa när den rekonstruerades. Han hade tidigare lärt sig den som fiollåt av Kalle Almlöf, som i sin tur hade den efter Troskari Mats (som trallade den).

--

For an E/A chanter tuned to major. Range e'-e'' for the 1st voice, e'-c'' for the 2nd.

The tune is sometimes played in minor, or in major with a natural g' instead of g# which is the scale of an overtone flute. It was on overtone flute I once learned this tune. Now I play all three variants.

According to Per Gudmundson, this tune was one of the first he played when the bagpipe had been reconstructed. Per had learned the tune as a fiddle tune from Kalle Almlöf, who in turn learned it from Troskari Mats (who lilted it).